

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj X.

V saboto 11. decembra (ranozimna) 1852.

List 99.

Hebrejske melodije.

Po angleškem L. Byron-a, poslovenil Jeriša.

XXIII. (Konec.)

Iz Joba.

Duh je minul me: vidil pred očmi
Razkrit obraz sim nevrmerjočnosti —
Na vse je spustil sen se, razun mne —
Tu stal brez lica — al božanski je:
Mesó ob kostéh si učutil sim derhteti,
I vlas ko vlažni vstajal, čul doneti:

»Je človek mar čisteji od Bogá,
Ki Serafe celó za motne ima?
O! glin ve, ki v prahi bivate,
Molj vas prežije, i pravičneje ste?
O stvarce dne, kih žit pred nočjo ugasne,
Slepé za širno luč Modrosti jasne!«

Priporočilo novih kmetijskih orodij.

Priporočilo preše za šoto (Torfpresse).

Dr. Waltl v Pasavi (Passau) je iznajdel mašino, s katero se da šota kaj dobro prešati. Bavarski glavni kmetijski list (landwirth. Centralblatt von Baiern), da na vprašanje od več strani tole na znanje: „Preša za šoto, ki jo je dr. Waltl iznajdel, je tako napravljena, da 4 delavci v 11 urah 2400 šotnih ceglov sprešati zamorejo, brez da bi treba bilo šote v lepih (rednih) kosih izrezovati. Dosti je, če je med temi štirimi delavci le en močen možák, eden zna fant in dvoje žensk biti. Mašina velja le 12 do 13 fl.

Gospodarji! ki šoto za kurjavo režete in prodajate, omislite si to močno hvaljeno mašino. Bi utegnila dobra biti.

Priporočilo patentiranih nožatih škarij za obrezovanje tert (Kremser Rebmesserscheere).

Kakošno važno delo je obrezovanje tert, da se ne skazé, ker se taka kvara dolgo potlej neda več popraviti, je vsacimu vinorejcu znano.

Janez Keusch v Kremsu v doljni Austrii je iznajdel take nožate škarje, ktere so župani 25 županij vinskih krajev za nar bolji tersni rezilnik poterdili, ker se z njim lepo in čisto brez poškodovanja terta obrezuje, delavec veliko manj vtrudi in delo na pol hitrejši opravi.

Ker je v letašnji razstavi kmetijskiga orodja tudi Dunajska kmetijska družba te nožate škarje s sreberno medaljo počastila, jih na tako veljavno priporočilo priporočimo tudi slovenskim vinorejcem.

Koliko veljá, ni povedano v časniku Dunajske kmetijske družbe; naročila na to „Rebmesserscheere“ se pa pošljejo pod nadpisam: „Herrn Johann Keusch, Zeugschmied in Krems in Niederösterreich.“

Kmetijske skušnje.

(*Skušnje z raznim gnojem na senošetih*). Poleg Lüneburga na Hanoveranskim so neko veliko senošet razdelili na 10 delov, in vsakteri del so drugač gnojili; čez en del so vodo napeljali.

Skušnje o tem so učile, da

- 1) nar več sená je zraslo na delu z vodo močenim; za tem
- 2) na tistim delu, ki je bil s sajami pognojen (ktere pri nas vse premalo obrajtamo); 3 vagane so jih djali na 1 oral; za sajami
- 3) se je nar rodovitniši skazala sol (gnojna sol) spomladi potresena, 154 funtov na pol orala; za soljo
- 4) šotni pepel (Torfasche), 3 vagane na oral, za tem
- 5) svečarski pepel; 2 vagana na oral, za tem
- 6) dobra njivna perst, za to
- 7) cestno blato, za tem
- 8) gnojnica, 8 sodcov na oral, pozimi napeljana, za to
- 9) še le živinski gnoj iz hleva.

Nar manj je tedaj izdal na senošeti hlevski gnoj, menda zato, ker nar več njegove rodovitne moči se na senošetih pod nebó skadí.

Naj bi bile te skušnje našim modrim kmetovavcam kazálo, kaj se travnikam nar bolje prileže in njih rodovitnost pomnoži.

(*Da zajic sadnih drevés ne gloje*) svetje nek kmetijsk rusovsk časnik, naj se drevó z ovčjo kervjó namaže. Kmetovavci na Rusovskim naberajo kerví v jeseni zaklanih ovác in jo spravijo na hladnim kraji; na zimo se s to kervjó, naj bo karkoršna koli, namaže deblo drevés, kolikor ga zajic doseči zamore. Noben zajic se tako namazaniga drevesa ne dotakne. (Tudi pri nas je znano, da je dobro drevesni mazi iz apna, ilovce ali gnoja tudi kerví primešati).

Besedica o zadevah kmetijskih družb.

Kakor pri nas na Krajskim, tako je vsled očitnih razglasov tudi na Dunaji in na Štajarskim, da nekteri gospodje udje nočejo letniga plačila družbi odrajtovati. O ti zadevi beremo ravno v 3. listu 2. tečaja Štajarskiga družbniga časnika sledeče resnične besede: Čmu so družbi udje, ki samo

le v imeniku družbine matice (Matrikel) zapisani stojé, če pa na nobeno vižo ne pokažejo, da so za družbo na svetu; če se ne vdeležijo zborov, nočejo majhniga odrajtvila plačevati in tudi scer na nobeno vižo ne pokažejo, da kaj za-njo storé. Kdor hoče cilj in konec, mora hoteti tudi pripomočke, ki peljejo k temu cilju in koncu. Vsak človek, kterimu je za kmetijske družbe mar in resnico govori, mora obstati, da so po vsih deželah kmetijske družbe izmed vsih družb tiste, ktere za prid in blagostanje svoje dežele nar več storé z besedo (v spisih in bukvah) in v djanji.

Slava obertnije.

Zares! čudna stvar je obertnija. Nobena težava ne straši obertnika ali rokodelca, nobena daljava, nobena reč, naj bo še tako zaničevana in še tako vmašana. Obertni je vse dobro, vse ljubo; tudi v smetéh iše in najde zlata vredno zerno. Bolj kakor za zlato in bisere, pri kterih bi moglo na milione ljudi glada umreti, pa se pečá ona za železo in predivo, za oglje in kostí, in tisuč in tisuč družih dostikrat zaničevanih reči, po kterih živí narod človeški in si pridela obleko in hrano.

Stergane cunje berača se spremenijo v rokah fabrikanta v ličin papir, ki je na vse strani toliko imeniten na svetu. Po novi znajdbi Karlna Toma-ta v Švajcu se volnate cunje omikujejo tako, da suknarji iz njih spet delajo lično sukno. Kdo vé, ali njegova lepa suknja ni nekđaj oblačilo bila na pol naziga berača! Obertni je vse mogoče; ona ne pripustí, da bi se kaj pogubilo, ampak porabi vse, če ne za ta pa za uni izdelk.

Kar se od papirja odreže, kdo bi mislil, da taki odrezki še kaj veljajo! Ali fabrike jih nabirajo, jih v stopnicah spahajo v testó, — temu testu dajo različne podobe, ga napojijo z oljem in limnico, po tem posušé, stružijo (drakslajo), z lahkim kamnjam (votličem) likajo, malajo in lakirajo. Stopi z nami, prijatelj, v take fabrike, kjer tako popirno testovje (Papiermaché) izdelujejo in vidil boš, kako se papirni odrezki v nove podobe spreminjajo; tukaj v lične tabačnice, tam v krasne svetilke in sto družih reči, od kterih bi nikakor ne verjel, da so blago — iz papirnih odrezkov.

Poglej dalje oblance, — kako malo vredne so na prvi pogled! In vendar je bistroumnost človeška iznajdla, ž njimi naglo kís (jesih) delati. Kadí se napolnejo z oblancami, čez nje se postavi sodec žganja in se odpré, da kapljica za kapljico kaplja na oblance, — kar pri pipi z oblanc vún priteče, kaj je? močen in čist kís je, ki se je naredil iz žganja, kteriga je zraka kislíc okisal, ko je pot skoz oblance šel.

Še čudniši je sprememba cestniga praha in blata, ktero v podobi ličnih posod pod imenam siderolita lepša nar čedniši poslopja bogatih ljudi.

Tistih lepo belih tobačnih pip, ki so iz morske pene (Meerschaum) narejene, kdo jih ne pozná! Ali vsak tega ne vé, da vse, kar je pri izdelovanju pip se odrezalo in pri vertanju odpadlo, je prišlo nekđaj v smeti. Sedaj se ti odrezki vsi spet porabijo, od kar je nek priprost človek Krištof Dreis iz Ruhle v letu 1772 znajdel, da vsi ti odrezki se dajo v moko zmleti in v vodi raztopljeni v testo sterđiti, ki se zopet da porabiti.

Maloktera žival pogine, brez da bi človek od nje kaj v prid ne obernil. Brez ovčjih in kozjih čev bi ne imel strún, in brez strún bi ne bilo godbe, ki razveselí človeško serce. Kar ni za nič družiga dobro, je dobro še za lim; brez lima pa kaj bi počeli mizarji in drugi rokodelci!

Za vsako kost je obertnijstvu mar, in če kost ni za nič družiga, je cukrarijam še ljuba; brez spodia ali moke sožganih kostí bi še ne mogli čistiti cukra in mu lepe bele barve dati.

Koliko vrednost so najdlji umni kmetovavci v košeni moki, s katero si rodovitnost polja množijo!

In če bi moke žganih kostí ne imeli, od kod bi se napravljali voščilo, s kterim se likajo naši čevlji? Iz te moke pridjana žvepljena kislína napravi gips, in ta je, ki da usnju svit, ko se lika s kertačo; olje in sladčica se pridevata, da je usnje vólno!

Že pred sto in sto leti nam je pošiljala Afrika salmiak. Tisuč bolnikov, ki so za persnimi boleznihirali, je spravil salmiak spet na noge. In kaj je bil salmiak? Nič družiga kot stanjšek (sublimat) kamelniga gnoja. Če pa nališpana gospá se ponosno suče s turško rudečino barvano kikljo; kaj mislite, komú gré polovíca hvale, ki se gospej daje za krasno škarlatasto barvo? Govedjeku! zakaj on je podlaga te barve. In lični glavnik, ki ga nosi v umetno spletenih laséh, kaj je? — rog vola!

In teh izgledov bi zamogli brez konca in kraja naštetí; povsod se nam razodeva slava obertnijstva!

Ogled nove kazenske postave

zoper hudodelstva, pregreške in prestopke.

(Dalje.)

Od prestopkov zoper javne naprave in naredbe, namenjene za občno varnost.

Zapeljanje urednika h krivi rabi uredske oblasti.

Kdor urednika z darovi k pristranosti ali k prelomu njegove uredske dolžnosti zapeljati skuša, storí prestopok, če se v tem ne najde že prej zaznamvano hudodelstvo ali kak drug huje kaznovan prestop postave, in naj se kaznuje z zaporom od 1 do 6 mescov.

Razžalitve javnih urednikov, služabnikov, straž, postavljenecov pri železnih cestah itd.

Vsako razžaljenje take osebe, naj se storí z besedo ali djanjem, ako te osebe povelje kake gosposke zveršujejo ali svoj ured ali svojo službo opravljajo, gré kakor prestopok kaznovati, če se v tem ne pokaže kako hujši kazni podverženo kaznjivo delo.

Razžalitve z besedo je kaznovati z zaporom od 3 dni do 1 mesca, razžalitve z djanjem pa od 1 do 6 mescov.

Ako je pa razžaljenje nasledke imelo, in je v resnici spolnitev gosposkinega zaukaza ali opravo ureda ali službe ubranilo, gré krivca obsoditi v hud zapor od 3 do 6 mescov.

Drugačno vtikanje v izveršbo javnih služb.

Kdor se brez razžalitve gori v misel vzete kako drugači vtikuje, da bi kaki izmed oseb ravno ondi imenovanih branil, svoj ured ali svojo službo opravljati ali kako gosposkino povelje spolniti, se zakrivi s prestopkom, in se kaznuje z zaporom od 1 dnéva do 1 mesca.

Pokvarjenje patentov in ukazov itd.

Prestopka je tudi kriv, kdor patente, ukaze, pečate deržavnih ali občinskih oblastnij ali pod kakoršnim bodi imenom in podobo zavoljo javnega razglašenja nabite ali izpostavljene, po gosposki podpisane pisma odterga, preč vzame, razterga, umaže, ali drugači pokvari. Če se ti prestopok storí zgolj iz lahkomiselnosti ali nagajivosti, je kaznen zapor od 24 ur do 1 tedna. Če se pa v preiskavi pokaže namen, bodi si oblastnijo osramotiti, ali pa oznanjenje in spolnjenje kacega ukaza ubra-